

Bumerang

B.Danielsson

28/12, 2008 - 3/1, 2009

Danielsson var en etnolog och brjade sin kndiskarrir som den ende icke-norske medlemmen p Kon-Tiki expeditionen. Under 50- och 60-talet var han knd ssom resefrfattare och sedemera ven som frfattare av en barnbok, den senare byggd p hans upplevelser och erfarenheter frn Sderhavet¹. Sderhavet skulle han vara troget och blev p senare r tillsammans med sin franska hustru uppmrksammas fr oppositionen mot de franska krnvapensprngningarna².

Bumerang, en gammal hftad bok frn mitten av 50-talet, finner jag i mina frldrars bibliotek. Det r en skildring av en resa till Australien med bil och vidhngande husvagn. Tio r efter andra vrldskrigets slut r Australien fortfarande ett relativt primitivt land. Canberra, huvudstaden r fortfarande en liten hla, om n vida utspridd och avskydd av landets parlamentariker som tvingas vistas dr tminstone ngon tid under veckan. Att resa runt Australien r fortfarande ett mindre fretag dock tkomligt fr turisten, huvudvgarna som frbinder de stora stderna r i mycket dligt skick och endast undantagsvis asfalterade. Det r synnerligen glest mellan bilar och bosttningar, huvudvgen frsvinner ibland i naturen och r pepprad med stora hl som alltsom oftast brcker en hjulaxel (och d kan man ltt bli sittande vid vggkanten en vecka eller s). Vgen mellan Sydney och Melbourne r ngot bttre, men i gengld periodiskt oframkomlig p grund av versvmningar. Dock frfattaren r hela tiden p gott humr och tar alla missden och motgngar med jmnmod, om inte annat r de ju tacksamma att skriva om. Mtet med australiensarna r hjrtligt och frfattaren sls av de otvungna och egalistiska umngesformerna. I en taxi stter man sig bredvid fraren ty han r inte ngon understlld chauffr. Dock frfasas frfattaren av det stt som urinvnarna behandlas p. Sjlvklart anses de vara lgre stende varelser som knappast kan ta hand om sig sjlva, ngot som han ppekar till en stor del utgr en sjlvuppfyllande profetia.

Och det r just mtet med infdingarna som man frvntar sig vara bokens huvudsakliga fokus, karln r ju etnolog. Men kanske r det tidspressen, eller omsorgen om lsaren och dennes tlamod nr det gller mer tekniska argument (boken r ju trots allt skriven fr en bredare publik i ett hopp om att inbringa inkomster) som gr att rapporteringen frn dessa mten snarare r den jktade och frundrade turistens en etnologens. Utanfr Sydney besker han ett reservat och trffar p en mstare i att frfrdiga bumeranger, kanske ett redskap som mer n ngot annat frknippas med vad man brukade benmna australnegern. Danielsson lr sig kasta (samt inte att frsumma fnga) bumerang efter en viss idog trning men inser senare ngot besviket att bumerangen anses vara en leksak, (den skickliga kastaren trffar sitt byte vid frsta frsket), som duger p sin hjd att slja till turisten. De olika staterna r ganska sjlvstndiga nr det gller sitt styre, speciellt i infdingsfrgan, och det freligger drmed en del

¹ Och som faktiskt blev en pkostad TV-serie p 60-talet

² Det r mjligt att cancern som deras enda barn drabbades och dog av kan ha att gra med det radioaktiva nedfallet.

variationer, men likväl en deprimerande samstämmighet. Missionärer försöker att civilisera men resultatet är endast en sysslöshets anhopning som utgör ett trånge på resurser. En hel del av aboriginerna hänförs av mlandet och vinner genklang hos den vita kultureliten, utställningar anordnas, frisljningar är lyckosamma och pengar strömmar in, bara för att fröslas.

Med ett par undantag så redogör inte Danielsson om infödingarnas ursprungliga kultur och språk, kanske på grund av ren okunnighet, visserligen förstås han av den behandling de lät sig utstås för, men när det gäller de verkliga verktygen inom ett intet alltför avlägset förflutet dagliggör han knappast någon indignation utan nöjer sig med att närmast raljerande avslöja den draktighet från myndigheternas sida detta var uttryck för. Kolonialismens verktyg brjades långsamt medvetetgras, och Danielsson var väl mera sofistikerad drövlag än de flesta, men den sociala toleransen för gamla värderingar var fortfarande djupt fäst.

Australien är ett ungt land, åtminstone den synliga europeiska delen, och invånarna är glest utspridda och samhällena är provisoriska och utan charm. Ett nybyggerland bland vilka han fortfarande frivilligt många svenskar i friskingringen, flertalet av vilka en gång varit sjömän men valt att hoppa i hamn. Detta är både på gott och ont. Det goda är den optimism och egalitarism som invånarna utstrålar, men i gengäld saknas en historia och en djupare anknytning till den natur som stöder scenen. Mycket litet av den speciella naturen framträder i hans skildring, visserligen nämner han eukalyptusträden med sina vita avbarkade stammar och glänsande trädskolor som släpper igenom det starka solljuset och pliktskyldigast nämner han enstaka exemplar av den exotiska faunan, som kängurur, nbbdjur och koalor. 50-talet var en gyllene tid för denna typ av reseskildring. Det var fortfarande möjligt att ta sig världen runt, men endast för ett fåtal. Vår tids massaturism frekvar ej, så en resenär kunde fara rike runt och frelsa och visa diabilbilder eller rentavt egenhändigt tagna svartvita filmer som skakade ljudligt på den vita duken. Vem skulle betala och gå på sådant nu? Detta märks i reseskildringarna, det räcker med att rapportera, blotta faktum att man befinner sig i en exotisk belägenhet är nog för att fånga en turistens intresse. Man behöver inte gestalta, dramatisera eller instruera på djupet. Boken som sådan är ett tidsdokument, och dess huvudsakliga intresse är inte nödvändigtvis vad som avsågs vid skrivandet. Som tidsdokument är det charmerande, som sådana brukar vara, men väl och väl förbryllande, när referenser görs till numera helt bortglömda personer och freteelser. Det ligger femtio år tillbaka i tiden, och femtio år är nästan en traditionell manslder. Detta ger patina, och som äldre läsare kan man både fascineras av det frägniga som igenkänna det.